

ПЕТАР ПЕРА ДЕСПОТОВИЋ (1928–2017)

ЈЕ Л' ЈА ОВДЕ СМЕТАМ?¹

Лоза посађена 1928. године у дворишту тада породичне куће у дорћолској улици Риге од Фере на броју 4 шапуће:

*O Captain! my Captain! our fearful trip is done,
The ship has weather'd every rack, the prize we sought is won,
The port is near, the bells I hear, the people all exulting,
While follow eyes the steady keel, the vessel grim and daring;
But O heart! heart! heart!
O the bleeding drops of red,
Where on the deck my Captain lies,
Fallen cold and dead.*
Walt Whitman

Те 1928. године, у Новом Кнежевцу, адвокату Томи Деспотовићу супруга Анђелија, учитељица у школи, подарила је сина, Петра. Убрзо, 1931. године, породица се преселила у Београд на Неимар, где је Петар одрастао, преживевши рат, Немце, тадашња и каснија бомбардовања Београда, о чему је у више наврата и писао у „Политикиној“ рубрици „Међу нама“.

По образовању и вокацији Петар је био агроном, живо заинтересован за сва питања везана за животну средину. Тако су га управо догађаји везани за ова питања, на самом почетку 90-их година 20. века, довела у кућу, у дорћолској улици Риге од Фере бр. 4, која више није била породична већ је 1981. године постала кућа културе, кућа Завода за проучавање културног развитака. Очарао га је његов вршњак, чокот

¹ По овој упитној реченици Петар Деспотовић је био познат не само у Заводу за проучавање културног развитака.

лозе, о коме је преузео бригу и постарао се да добије друштво доневши и засадивши пелцер чудотворне лозе из манастира Увац.

Лозе, које је неговао и од којих је правио вино, очарале су и нас који смо 2001. године у Завод дошли као жутокљунци, тек свршени студенти, орни да истражујемо културни развитак. Чика Пери, како смо га упознали, није дуго требало да нас, као искусан капетан, „мобилише“ за различите активности – од помоћи при берби, прања флаша и лепљења етикета на брендovima београдског варошког вина које је осмислио – нежној белој „Голубици“, црвеном „Потенту“ и вину необичног букеа *Avramov excellent*, па до прављења и дизајнирања нових етикета и плаката за све битне датуме током године: Светог Трифуна, Дана планете Земље, Дана заштите животне средине, Преображења и Бербе. Био је неуморан, па је касније додао и *Дан пољупца* и *Ноћ вештица* (мада ова два последња нису баш заживела).

Стално је читао, информисао се, изналазио нове теме – не само у вези заштите животне средине већ и нових информационих технологија и нових комбинација укуса. Годинама главна реч у Перином вокабулару, „вербалној пиротехници“, како је волео да каже, била је синергија – спајање замисливог и незамисливог. Да би ојачао своју тзв. „вербалну пиротехнику“, у ствари изговор за изузетну радозналост његовог духа, жаргонски речено „оверавао“ је све догађаје у граду који су му се учинили занимљивим: од ЈАЗАС-а, еколошких трибина, и у Заводу и на другим местима, до сајмова вина и предавања посвећених синергијама укуса али и хедонизму, што је била тема за коју је био посебно заинтересован. На терасама Завода, у саксијама је посадио јагоде као суплементе укуса вина. Као подстицаје својим „малима од палубе“ у Заводу, доносио је *cherry brandy* чоколадице. Теме које су га стално заокупљале биле су приче о чудотворним лозама Хиландара, манастира Острог, манастира Увац, које је повезивао са чудотворним опстанком београдске варошке лозе на Дорћолу и на Неимару. Волео је да истиче: „Вину је лоза мајка, земља отац, а време – његова судбина...“; понављао је причу о Ноју, Хемингвејеву „Човек понекад мора да се напије да би преживео са будалама!“; али и ону вечну – *Ecce Homo!*

Последњи пројекат на коме је чика Пера учествовао, моја последња пловидба са њим, била је припрема дела изложбе Природњачког музеја „Тајна је у лози“. Осећајући да се крај његовог путовања ближи, доживео је да у Галерији науке и технике САНУ види омаж последњим преживелим чоко-тима лозе на Дорћолу, свом чеду о коме је бринуо више од

20 година. Капетан је отишао, његово чедо, лоза у Риге од Фере 4, тугује... Али, када бих ово сећање завршила јадиковком... Пре него што довршим реченицу, пребацимо се за трен у СФ филмове... чика Пера је своје органе донирао да постхумно буду искоришћени у научне сврхе (још једно сведочанство његове необичне личности!). Ето, да ово сећање завршим јадиковком, сви ти Перини органи би се склопили да ме сасвим озбиљно укореле! Јер... то не би била права прича о Петру Деспотовићу званом чика Пера или матори Пера. Јадиковање је вазда мрзео! Али, знао је да примети и волео врцаво да похвали „стајлинг“, фризуру, одећу, шминку, како старијих тако и млађих сарадница Завода. И да, ако му се нешто не свиђа или се са нечим не слаже, врло експлицитно (без псовки) упути критику. Да постави, понекад и са чуђењем, питање: „Ма, јеси ли ти то видела?! Бог те маз’о шта све неће смислити!!!“ Или једноставно каже: „Данас је 1. децембар, ево поклоне из ЈАЗАС-а!“ То су били дани – када чика Пера дође у Завод варнице и коментари и „хепенизи“. То су „ствари“ по којима га памтимо. Вазда је говорио: „Пројекти не смеју да трпе!!!“

Ускоро, опет ће доћи дани када ће наши пројекти – бродови запловити водама конструктивне критике онако како ју је чика Пера износио, дани када ћемо оживети лозу која ће нам дати хлада за предах, али и раширити жиле синергије.

Др Маша Вукановић
истраживач Завода за проучавање културног развитка

Петар Пера Деспотовић
(1928–2017)

УСПОМЕНА

Dan zaštite životne sredine 5. jun 2012.

June 5th 2012, World Day of Environmental Protection

Uvek je dobro gledati unapred, ali je vrlo teško gledati dalje nego što se može videti. (Churchill)

Nema iskrenije ljubavi od ljubavi prema hrani. (Shaw)

Civilizacija je neminovno povećanje nepotrebnih potreba. (Twain)

Acta deos nunquam mortalia fallunt. – Dela smrtnika nikada ne obmanjuju bogove.

Ad paenitentium properat cito qui indicat. – Ko brzo sudi, žuri se kajanju.

Quod natura dat, nemo tollere potest. – Ono što priroda da, niko ne može oduzeti.

Quod natura negat, nemo reddere potest. – Što priroda uskrati, niko ne može dati.

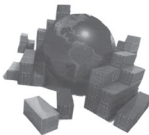

Zvezdano nebo nadamnom i moralni zakon u meni. (Kant)

Zelena trava doma mođ

PLANET EARTH DAY

April 22, 2010

Живимо ли како смо изабрали?

Глобално село? Глобално је само наше лудило и егоизам.

Чека ли нас музеј коштаних уместо воштаних фигура?

Славиша Орловић

Буђење раног пролећа и благи бол у грудима, а песма таква да може да се маршира.

Бајага

Преображење – Transfiguration of Christ

19. VIII 2012.

Источно – православна црква Преображење прославља као први дан бербе грозна – осветљава га и од овог дана благословено је јести га. Као што се слатки сокови грозна преображују у вино, тако се у људској природи површност и сировост преображава у мудрост и пlemenитост.

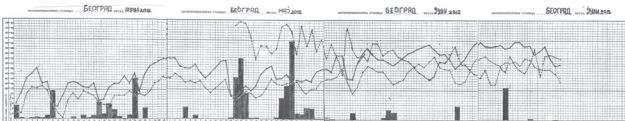
Од Преображења све се мења. Природа најављује јесен и верује се да се не треба купати у живим водама.

Лозе - споменици српске историје су: лоза у Хиландару (1207. године), лоза у манастиру Острог (1610. године), лоза у манастиру Увац (1622. године) и лоза пресађена у Заводу – Риге од Фере (1928. године).

Вину је лоза Мајка, земља је Отац а време је његова Судбина. Како је то изгледало у овој сушној 2012. години:

Чика Перини плакати поводом
верског празника Преображења Господњег,
Дана заштите животне средине и планете Земље